

VNS 2/2016 vp

**Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen
osallistumisen jatkamisesta ja vahvistamisesta
turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa**

Pariisissa marraskuussa 2015 tehtyjen terrori-iskujen seurauksena Ranska esitti Euroopan unionin jäsenvaltioille 17.11.2015 avunpyynnön Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lausekkeen (SEU 42 (7) artikla) mukaisesti. Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun lausekkeeseen on vedottu.

Suomi on johdonmukaisesti korostanut avunantolausekkeen poliittista ja periaatteellista merkitystä. Lissabonin sopimuksen hyväksymisen yhteydessä hallitus korosti, että Suomi ottaa avunantovelvoitteen vakavasti, on valmis antamaan tarvittaessa muille jäsenvaltioille apua ja odottaa saavansa velvoitteen tarkoittamissa tilanteissa apua muilta jäsenvaltioilta. Tähän linjaukseen eduskunta yhtyi osaltaan ulkoasiainvaliokunnan Lissabonin sopimuksen hyväksymistä koskevassa mietinnössä (UaVM 6/2008 vp).

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan kokouksessa (TP-UTVA) 20.11.2015 todettiin, että Suomi vastaa Ranskan avunpyyntöön ja tukee Euroopan unionin avunantolausekkeen toimeenpanoa poliittisesti ja konkreettisin toimin. Ranskan pyynnön mukaisesti on selvitetty osallistumista avunantolausekkeen toimeenpanoon sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin.

Avunantolausekkeen mukaisesta Ranskan pyynnöstä ja Suomen vastauksesta siihen on aiemmin informoitu eduskuntaa kirjallisesti (UTP-kirjeet 27.11.2015 ja 15.12.2015) sekä suullisesti pääministerin, ulkoasiainministerin ja puolustusministerin toimesta. Eduskunnalle on lisäksi toimitettu erillinen selvitys EU:n avunantolausekkeen soveltamisesta Ranskan pyynnön johdosta (E-kirje 28.1.2016).

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous linjasi 26.2.2016, että Suomi jatkaa ja vahvistaa osallistumistaan monikansallisen "Operation Inherent Resolve" -operaation osana toteutettavaan turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Pohjois-Irakin Erbilissä. Linjauksen mukaan nykyisen kansallisen mandaatin päättyessä 31.8.2016 osallistumisen kokonaisvahvuutta lisätään vuoden ajaksi noin 100 sotilaa. Tämä sisältää koulutustoiminnan jatkon nykyvahvuudella sekä osallistumisen neuvonanto-toimintaan noin 50 sotilaalla.

Ratkaisulla vastataan sekä Ranskan Pariisin terrori-iskujen jälkeen EU:n keskinäisen avunannon lausekkeen nojalla esittämään tukipyyntöön että Yhdysvaltojen joulukuussa 2015 esittämään pyyntöön lisätuesta ISILin vastaisen yhteenliittymän toimintaan.

EU:n yhteisvastuu- ja keskinäisen avunannon lausekkeiden mukaisten velvoitteiden kansallista täytäntöönpanoa on tarkasteltu ulkoasiainministeriön asettaman kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvää lainsäädäntöä käsittelevän työryhmän puitteissa. Työryhmä luovutti mietintönsä 12.2.2016 (ulkoasiainministeriön julkaisu 1/2016). Työryhmä ehdottaa säädettäväksi lain ylimpien valtioelinten päätöksenteosta merkittävän kansainvälisen avun antamisesta ja pyytämisestä. Mietintö on lausuntokierroksella. Hallituksen esitys on tarkoitus tuoda eduskunnan käsittelyyn kevään aikana.

Nyt esillä on Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Suomen osallistumisen jatkamisesta ja vahvistamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa kuul-

laan eduskuntaa antamalla sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukainen selonteko. Tämä tarjoaa tilaisuuden myös laajempaan keskusteluun avunantolausekkeen soveltamisesta.

1. Maan ja alueen tilanne, ml. turvallisuustilanne

Irakin turvallisuustilanne on epävakaa ja ISIL hallitsee yhä laajoja alueita Irakista. Yhteistyö Irakin turvallisuusjoukkojen, kurdien peshmerga-joukkojen ja kansainvälisen ISILin vastaisen yhteenliittymän kesken on kuitenkin ollut toimivaa, mistä ovat osoituksena Sinjarin sekä Ramadin takaisinvalloitukset. Vaikka irakilaisjoukkojen suorituskyky on vahvistunut, ISILin hallitsemien alueiden takaisinvaltaus on haastavaa, etenkin Mosulissa, sillä irakilaisjoukoilta puuttuu merkittävien sunnitoimijoiden tuki. Haasteena on myös takaisin vallattujen alueiden jälleenrakennus ja uudelleenasettaminen.

Shiiojen, sunnien ja kurdien väliset jännitteet sekä vallan epätasainen jakautuminen luovat epävakautta ja tukevat ääriryhmien kannatusta Irakissa. Kansallisen sovintoprosessin edistäminen sekä eri ryhmien edustus hallinnossa olisivat avainasemassa maan vakauttamisessa mutta pääministeri Al-Abadin hallitus ei ole pyrkimyksistään huolimatta kyennyt toteuttamaan tarvittavia uudistuksia.

Valtaosa Irakin valtion budjetista kuluu ISILin vastaiseen taisteluun ja palkkamenoihin. Lisähaasteena on öljyn hinnan ja sen viennin laskeminen, sillä 90 % valtion tuloista tulee öljystä. Taloudellinen tilanne on vaikea myös Pohjois-Irakin autonomisella kurdialueella, mikä näkyy levottomuuksina. Peshmerga-sotilaiden palkkoja ei ole voitu maksaa useampaan kuukauteen. Irakin keskushallinnon ja kurdien aluehallinnon välejä hiertävät kiistat öljytulojen jakamisesta.

ISIL (Islamic State of Iraq and the Levant, tunnetaan myös nimellä ISIS, Islamic State in Iraq and al-Shaam sekä arabiankielisellä lyhenteellä Da'ish tai DAESH, ad-Dawlah al-Islamiyah fi al-'Iraq wash-Sham) perustettiin 2014. Sen toiminnan painopiste on edelleen Syyriassa ja Irakissa mutta se on levittäytynyt ja erityisesti Libyan tilanne herättää huolta. Järjestön rahoitus tulee valtaamiensa alueiden veroista, tulleista, öljykaupasta, lunnasta, ryöstöistä ja yksittäisten tukijoiden lahjoituksista.

Turvallisuustilanne Irakissa ja Irakin Kurdistanissa on kaksijakoinen. Turvallisuustilanne rintamalinjalla Irakin pohjoisosissa Kurdistanin läheisyydessä on keskitasoa tai huono. Viime aikoina ISIL ei ole onnistunut valtaamaan uusia alueita.

Irakin Kurdistanin alueella turvallisuustilanne on ollut viime vuosina kohtuullisen hyvä. ISIL on kuitenkin viimeisten vuosien aikana tehnyt mm. Erbilissä yksittäisiä itsemurha- ja pommi-iskuja, joissa siviilejä on menehtynyt. Liikkumiselle ei ole rajoituksia, ja paikallinen väestö elää jokseenkin normaalia elämää. Poliisin toiminta on hyvin näkyvää ja on vaikuttanut osaltaan siihen, että turvallisuustilannetta heikentäviä välikohtauksia ei juurikaan ole esiintynyt. Poliisi pitää Kurdistanin provinssien rajoilla tarkastuspisteitä, ja kaikki epäilyttävät ajoneuvot ja henkilöt tarkastetaan. Valvonta on tehokasta, ulkopuolisten on vaikea toimia alueella. Erbilin kansainvälinen lentoasema toimii normaalisti. Kurdistanin alueen läheisyydessä ISILin uskotaan jatkavan

iskuja Kirkukissa. ISIL pyrkii myös parantamaan puolustusasemiaan Mosulissa, jonka takaisinvaltaamista pidetään yhtenä keskeisenä tavoitteena.

2. Operaation keskeinen sisältö ja tavoitteet

Kansainvälinen ISILin vastainen yhteistyö tukeutuu YK:n turvallisuusneuvoston elokuussa 2014 hyväksymään päätöslauselmaan 2170 (2014), jossa korostetaan kaikkien YK:n jäsenmaiden aktiivisen yhteistyön välttämättömyyttä ISIL:n terroriuhan torjumiseksi. Turvallisuusneuvoston puheenjohtaja antoi 19.9.2014 Irakin tilanteesta turvallisuusneuvoston konsensukseen perustuvan puheenjohtajan lausunnon, jossa vedotaan kansainväliseen yhteisöön, jotta se vahvistaisi ja laajentaisi apua Irakin hallitukselle taistelussa ISILiä ja muita aseellisia ryhmittymiä vastaan. Kansainvälisessä ISILin vastaisessa yhteenliittymässä on tällä hetkellä mukana yli 60 maata tai kansainvälistä järjestöä.

Operation Inherent Resolve (OIR) perustettiin Yhdysvaltain johdolla vuonna 2014 ja se toimii yhteenliittymän sotilaallisena operaationa ISILiä vastaan Irakissa ja Syyriassa. OIR-operaatioon osallistuvat tällä hetkellä Suomen lisäksi Alankomaat, Arabiemiirikunnat, Australia, Bahrain, Belgia, Espanja, Iso-Britannia, Italia, Jordania, Kanada, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Saudi Arabia, Tanska, Turkki, Unkari, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat. Operaation toiminnan lähtökohdista on, että kukin yhteenliittymän maa päättää itse, mitä tukea se haluaa antaa. Kansainvälisen yhteenliittymän toiminnan perustavoitteita ovat sotilaallisen tuen antaminen, vierastaiselijoiden lähdön estäminen, ISILin rahoituskanavien tyrehdyttäminen, alueen humanitaarisen kriisin lievittäminen sekä ISILin ideologian heikentäminen. Yleisesti tunnustetaan, että ISILin vastaisessa toiminnassa tarvitaan pitkäjänteisyyttä sekä laajaa keinovalikoimaa.

Koulutustoiminta (*Building Partnership Capacity*, BPC) sekä neuvonantotoiminta (*Advise and Assist*, A&A) ovat osa OIR-operaation toimintaa. Koulutuksen sekä neuvonantotoiminnan tehtävinä on kehittää Irakin, ml. Irakin Kurdistanin, turvallisuusjoukkojen omaa kykyä torjua ISIL, palauttaa laillisen valtiovallan kontrolli sekä tukea alueellisen turvallisuuden ja vakauden palauttamisessa. OIR-operaatiolla on Irakissa neljä alueellista BPC-koulutuskeskusta (Erbil, Taji, Al-Asad Airbase ja Besmaya). Lisäksi tehdään neuvonantotoimintaa (A&A) esikunnille ja joukoille niiden operaatioalueilla.

Koulutusta sekä neuvonantotoimintaa johdetaan operaation maakomponentin esikunnasta Bagdadista. Koko operaation johtoesikunta on sijoitettu Kuwaitiin.

Koulutukseen ja neuvonantoon osallistuvat tällä hetkellä Suomen lisäksi Yhdysvallat, Ranska, Kanada, Iso-Britannia, Saksa, Norja, Tanska, Alankomaat, Belgia, Italia, Espanja, Portugali, Unkari, Australia, Uusi-Seelanti ja Ruotsi. Sekä Norja että Tanska osallistuvat hankkeeseen noin 120 sotilaalla ja Ruotsi noin 20 kouluttajalla sekä tukielementeillä.

Erbilin koulutuskeskus (*Kurdistan Training Coordination Center*, KTCC) johtaa Pohjois-Irakin BPC-koulutusta. Keskuksessa toimivat Suomen lisäksi Saksa, Iso-Britannia, Norja, Alankomaat, Italia ja Unkari. Keskuksen kokonaisvahvuus on noin 630 sotilasta, joista kouluttajia on noin puolet.

Neuvonantotoiminta toteutetaan rintamalinjan takana ja kohdistetaan niihin joukkoihin, joita ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista vetää rintamalta koulutuskeskuksiin koulutettaviksi. Neuvonantotoimintaan osallistuvat Kurdistanissa Yhdysvallat, Kanada, Ruotsi ja Ranska.

Yhdysvallat esitti koalitioon osallistuville maille joulukuun alussa pyynnön lisätuesta koalition toiminnalle. Pyyntöön taustalla on YK:n turvallisuusneuvoston Pariisin terrori-iskujen jälkeen hyväksymä päätöslauselma 2249 (2015), jossa YK:n jäsenmaita vaaditaan vahvistamaan terrorismin vastaisia toimia ja hävittämään ISILin Syyriaan ja Irakiin muodostamat turva-alueet.

3. Operaation luonne ja voimankäyttövaltuudet

OIR-operaation puitteissa yhteenliittymä on tehnyt yli 10 000 ilmaiskua Irakissa ISILin toiminnan kannalta kriittisiin kohteisiin. Operaation tavoitteena on ollut ISILin etenemisen pysäyttäminen ja järjestön hajottaminen. Kohteina ovat olleet erityisesti ISILin rahoituslähteinä toimivat öljykauppa ja ihmissalakuuljetus. On myös aloitettu Irakin turvallisuusjoukkojen suorituskykyjen kasvattaminen. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan merkitystä ISILin vastaisissa toimissa on korostettu.

Taistelutoiminnan lisäksi OIR-operaation tärkeänä elementtinä on koulutus ja neuvonantotoiminta, jotka toteutetaan Irakin hallituksen pyynnöstä ja yhteisymmärryksessä tämän kanssa. Irakin kanssa ei ole kaikkia osallistujamaita kattavaa yhteistä, kriisinhallintaoperaatioissa tavantomaista joukkojen oikeudellista asemaa koskevaa sopimusta (*Status of Forces Agreement, SOFA*), vaan osallistujamaat ovat sopineet joukkojensa asemasta kahdenvälisesti Irakin kanssa.

Suomalaisten sotilaiden osallistumista koskeva noottien vaihto käytiin keväällä 2015. Nooteihin on kirjattu, että virkapassia kantavalle suomalaiselle sotilashenkilöstölle myönnetään diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen mukainen, edustustojen hallinnolliseen ja teknilliseen henkilökuntaan rinnastuva asema. Kirjeenvaihtoon perustuen nämä henkilöt voivat käyttää sotilaspukua sekä kantaa aseita itsepuolustustarkoituksessa. Tämä vastaa nootteja, joita muut operaatioon osallistuvat maat ovat saaneet.

Operaatioon osallistuvilla joukoilla ei myöskään ole yhteisesti sovittuja voimankäyttösääntöjä, vaan yksittäiset maat antavat joukoilleen omat voimankäyttösäännöt. Mahdollinen voimankäyttö perustuu hätävarjeluun eli kansainvälisen oikeuden tunnustamaan itsepuolustusoikeuteen. Koulutuksessa sekä neuvonantotoiminnassa voi mahdollisesti syntyä tilanteita, jotka vaativat voimankäyttöä itsepuolustukseksi. Kansallisesti voimakeinojen käytöstä säädetään sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 27 §:ssä. Suomi on antanut kansalliset voimankäyttösäännöt operaatioissa palveleville sotilaille.

4. Operaation turvallisuustilanne ja riskiarvio

ISIL kykenee suunnittelemaan ja toteuttamaan sekä konventionaalisia että epäsymmetrisiä operaatioita. Sen johtamisrakenteet ovat kehittyneitä ja joukot hyvin koulutettuja. Toiminta perus-

tuu keskitettyyn johtoon ja hajautettuihin operaatioihin. Koalition ilmaiskulla ISILin suorituskykyä on kuitenkin saatu heikennettyä Irakissa. Irakin pohjoisosassa Kurdistanin turvallisuusjoukot ovat pystyneet torjumaan ISILin hyökkäykset koalition ilma- ja materiaalituen turvin. Suurimpia tappioita kurdijoukoille ovat aiheuttaneet miinat ja räjähteet, joita ISIL on jättänyt jälkeensä.

Irakin pohjoisosassa ISIL on menettänyt alueita vuoden 2014 lopulta alkaen. Viime kuukausien ajan molemmat osapuolet ovat olleet puolustuksellisessa ryhmyksessä ja rintamalinja on pääsääntöisesti vakiintunut. Erbil sijaitsee 80 kilometriä itään Mosulista, joka on tällä hetkellä ISIL:n tärkein kaupunki Irakin alueella. Kansainvälisen yhteenniittymän iskut Mosulissa jatkuvat. Rintamalinja kulkee Erbilistä noin 30 km Mosulin suuntaan.

Taistelutoiminta on Irakin pohjoisosassa keskittynyt rintamalinjan välittömään läheisyyteen. Rintamalinjalla riskitaso vaihtelee kohtalaisesta korkeaan. Suurimpana riskinä ovat suora-ammunta- ja epäsuora tuli.

Turvallisuustilanne Irakin Kurdistanin asutuskeskuksissa, koulutustukikohdissa ja sektorien tukialueilla on jokseenkin hyvä, ja uhkatasoa pidetään kohtalaisena. Rintamalinjan takana uhkan muodostavat lähinnä itsemurha- ja pommi-iskut. Kansainvälisiä joukkoja vastaan ei alueella ole tähän mennessä isketty.

Koulutusoperaation tukiorganisaation osaksi on asetettu omasuoja. Koulutustukikohtien ulkopuolella toimiminen edellyttää joukon varustamista raskaasti panssaroiduilla ajoneuvoilla sekä omasuojavarustuksella. Suojatuilla ajoneuvoilla ja suojavarustuksella sekä ennakoivalla suunnittelulla ja tilannekohtaisesti harjoitelluilla toimintatavoilla uhkaa pystytään minimoimaan.

5. Suomen osallistuminen, osallistumismuoto, tavoitteet ja vaikutus puolustuskyvyn kehittämiseen

Tasavallan presidentti päätti 20.3.2015, että Suomi osallistuu turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa enintään 50 sotilaalla enintään 12 kuukauden määräajaksi alkaen täyden operatiivisen toimintavalmiuden saavuttamisesta. Täysi toimintavalmius saavutettiin 31.8.2015.

Suomen osasto Irakissa (SOI) on erikoistunut pataljoonatasoisen kouluttamiseen. Suomen osasto kouluttaa Menilan tukikohdassa Kurdistanin peshmerga-taistelijoille sotilaan perustaitoja joukkueetasolle asti sekä pataljoonan esikuntaa. Lisäksi suomalaiset ovat tukeneet Saksan antamaa lääkintäkoulutusta. Suomalainen koulutusosasto ja suomalainen koulutustapa ovat saaneet peshmergoilta erittäin hyvää palautetta.

Suomen antamaa tukea Erbilin alueella on perusteltua jatkaa ja laajentaa. Toimintaa voitaisiin vahvistaa niin, että nykyisten 50 sotilaan koulutustehtävää jatkettaisiin yhdellä vuodella ja lisäksi osallistuttaisiin operaation neuvonantotoimintaan (*Advise & Assist*, A&A) syyskuusta 2016 lukien 12 kuukauden määräajaksi noin 50 sotilaalla. Lisäksi tehtäviä pyrittäisiin saamaan operaation johtoesikunnista. Osallistumisen kokonaisvahvuus olisi näin ollen noin 100 sotilasta

syyskuusta 2016 alkaen yhden vuoden ajan. Sotilaiden asema ja aseiden kantaminen perustuvat voimassa olevaan kirjeenvaihtoon.

Suomen nykyiset kouluttajaresurssit ovat tasapainossa Erbilin KTCC-koulutuskeskuksen tarpeiden kanssa. Lisätarvetta BPC-kouluttajille ei ole. Suomen on kuitenkin hyödyllistä ylläpitää nykyisen laajuista osallistumista KTCC:ssa. Mikäli kouluttajapaikoista luovuttaisiin operaation tässä vaiheessa, niiden saaminen Suomelle olisi myöhemmin epätodennäköistä.

A&A-toiminnassa suomalainen osasto tukisi Kurdistanin turvallisuusjoukkojen prikaati- ja pataljoonatason esikuntia Irakin pohjoisosissa. Neuvonantotoiminta tapahtuisi osin Pohjois-Irakin Kurdistanin alueen ulkopuolella, mutta kuitenkin rintamalinjan takana. Lisäksi osasto keräisi tietoa kentällä toimivien kurdijoukkojen koulutustarpeista sekä arvioisi joukoille annetun koulutuksen vaikuttavuutta. A&A-toiminnalla tuettaisiin näin koulutuskeskuksissa annettavaa koulutusta. Joukko voisi osallistua myös rintamalinjojen takana toimivien koalition joukkojen omasuojan tukemiseen.

OIR-osallistumista jatkamalla ja laajentamalla Suomi vastaisi Ranskan EU:n avunantolausekkeen nojalla esittämään pyyntöön lisätuesta ISILin vastaisen koalition työlle. Vahvennettu osallistuminen olisi myös vastaus Yhdysvaltain pyyntöön nykyisen kansallisen osallistuspäätöksen jatkamisesta ja osallistumisen vahvistamisesta. Osallistuminen kehittäisi kansallisen puolustuksen suorituskykyjä. Arvokkaita kokemuksia saataisiin joukon johtamisesta, ylläpidosta ja operoinnista vaativassa neuvonantotehtävässä.

6. Kriisinhallinnan kokonaisvaltaisen lähestymistavan toimeenpano

Sotilaallisten toimien lisäksi Irakissa tarvitaan muita toimenpiteitä, kuten kehitysyhteistyö, alueen maiden kapasiteetin kehittäminen ja humanitaarinen apu. Pidemmällä aikavälillä tulee huolehtia myös taloudellisen kehityksen, hyvän hallinnon, oikeusvaltiokehityksen, ihmisoikeuksien ja demokratiakysymysten edistämisestä.

Irakissa humanitaarisen avun tarpeessa olevien ihmisten määrä on yli 8 miljoonaa. Maan sisäisesti siirtymään joutuneita ja pakolaisia on yli 3 miljoonaa. Irakin moninaiset ongelmat heijastuvat Eurooppaan hakeutuvien turvapaikanhakijoiden määrään.

Irakilaiset ovat ylivoimaisesti suurin turvapaikanhakijaryhmä Suomessa. Suomi on käynyt takaisinotosta keskustelua Irakin kanssa sekä ministeri- että virkamiestasolla. Irak on systemaattisesti viestittänyt suhtautuvansa kielteisesti pakkopalautuksiin, mutta yhteistyö vapaaehtoisen paluun osalta on toistaiseksi sujunut hyvin. Ensimmäinen vapaaehtoisesti Irakiin palaavia turvapaikanhakijoita kuljettava tilauslento lensi Helsingistä Bagdadiin 18.2.2016, ja kaksi muuta lentoa helmi-maaliskuussa on valmisteluissa.

Suomi pyrkii edistämään EU-tason ratkaisuja Irakin kanssa. Toistaiseksi EU-komissio ei ole ryhtynyt takaisinotokeskusteluihin maan kanssa. Suomi edistää asiaa myös yhteistyössä muiden maiden kanssa ns. Brysselin ryhmässä (Australia, Belgia, Tanska, Suomi, Saksa, Kreikka, Luxemburg, Alankomaat, Sveitsi, Iso-Britannia ja Yhdysvallat).

EU on vuodesta 2003 tukenut Irakin jälleenrakennusta ja antanut humanitaarista apua yhteensä yli yhdellä miljardilla eurolla. EU:n kehitysavulla on tuettu maan demokratiaa, hyvää hallintoa, ihmisoikeuksia, taloudellista kasvua ja köyhyyden vähentämistä vahvistamalla maan oikeuslaitosta ja peruspalvelurakenteita sekä tukemalla vaaleja ja kansalaisjärjestöjä. EU on korvamerkinnyt vuosille 2014–2020 yhteensä 75 miljoonaa euroa ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion vahvistamiseksi, koulutuksen parantamiseksi ja kestäväälle energialle.

Suomi on yhdessä Ruotsin kanssa nostanut EU:n keskusteluissa esille, että tulisi selvittää mahdollisuuksia lisätä oikeusvaltiosektorin tukemista Irakissa, ml. mahdollisuuksia EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioon.

Suomi on myöntänyt Irakiin vuodesta 2011 yhteensä 5 miljoonaa euroa humanitaarista apua. Vuonna 2015 apua on annettu 1,8 miljoonaa euroa. Suomi tukee Irakissa kehitysyhteistyöhankkeita, joilla pyritään erityisesti Syyriasta tulleiden ja maan sisäisten pakolaisnaisten aseman parantamiseen sekä poliittisesti aktiivisten naisten aseman vahvistamiseen (noin miljoona euroa 2015). Myös osa Suomen alueellisesta Syyrian konfliktin uhreille ja naapurimaille annetusta tuesta kanavoituu Irakiin. Suomalainen Crisis Management Initiative toimii Irakin kansallisen rekonsiliaatiokomission neuvonantajana kansallisen rekonsiliaatiostrategian luomiseksi.

Suomi tarkastelee parhaillaan mahdollisuuksia tukea Irakin vakauttamista osallistumalla YK:n Irakin vakauttamisrahastoon. Yhdysvallat on pyytänyt Suomea liittymään rahastoon. Sen tavoitteena on ISILiltä takaisin vallattujen alueiden jälleenrakennus.

Suomi osallistuu myös ISILin vastaisen yhteenliittymän vierastaistelijatyöryhmään (Working Group on Foreign Terrorist Fighters), jonka tavoitteena on terrorismintorjunta ja siihen liittyvä ennaltaehkäisevä työ.

7. Operaation kustannukset sekä mahdollisen muun Suomen avun kustannukset

Vuoden 2016 kustannusarvion perusteena on noin 50 sotilaan vahvuus elokuun 2016 loppuun ja sen jälkeen noin 100 sotilaan vahvuus vuoden 2016 loppuun. Vuoden 2017 arvion perusteena on noin 100 sotilaan vahvuus elokuun loppuun.

Vuoden 2016 lisätarve on arvion mukaan yhteensä 9 milj. euroa, josta puolustusministeriön kalusto- ja hallintomenojen osuus on 5 milj. euroa ja ulkoasiainministeriön henkilöstömenojen osuus 4 milj. euroa. Puolustusministeriön osuus voidaan kattaa varalla olevasta kriisinhallintamomentin määrärahasta. Ulkoasiainministeriöllä ei ole tarvittavia määrärahoja vuodelle 2016.

Vuoden 2017 määrärahatarve on arvion mukaan yhteensä 20 milj. euroa, josta puolustusministeriön kalusto- ja hallintomenojen osuus on 12 milj. euroa (sisältää purku- ja huoltokustannuksia) ja ulkoasiainministeriön henkilöstömenojen osuus 8 milj. euroa. Syksyn 2015 julkisen talouden suunnitelman määrärahavaroilla voidaan kattaa ulkoasiainministeriön osuudesta 6,7 miljoonaa euroa sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoista momentin 24.10.20 käyttösunnitelman varalla-kohdasta ja kehyksen ylittävä lisämäärärahatarve vuodelle 2017 on 1,3 miljoonaa euroa.

Operaation osallistumisen rahoitus (mukaan lukien v.2016) ratkaistaan määrärahakehysten käsittelyn yhteydessä.

8. Jatkokäsittely ja eduskunnan aikaisempi kuuleminen

Suomen osallistumisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa annettiin eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 momentin mukainen selonteko (VNS 10/2014 vp). Ulkoasiainvaliokunta antoi mietinnön (UaVM 25/2014 vp), jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan huomioon mietinnössä esitetyt kannanotot. Eduskunta hyväksyi 13.3.2015 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon (EK 60/2014 vp).

Tasavallan presidentti päätti 20.3.2015, että Suomi osallistuu turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa enintään 50 sotilaalla enintään 12 kuukauden mittaisen jakson ajan alkaen täyden operatiivisen valmiuden saavuttamisesta.

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous linjasi 11.12.2015 Suomen jatkavan ja vahvistavan osallistumistaan turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Erbilissä Pohjois-Irakissa osana Suomen vastausta Ranskan EU:n keskinäisen avunannon lausekkeen nojalla esittämään avunantopyyntöön. Suomi on johdonmukaisesti korostanut avunantolausekkeen poliittista ja periaatteellista merkitystä. On tärkeää, että Suomi osallistuu aktiivisesti avun toimeenpanoon kun lauseke on ensi kertaa aktivoitu.

TP-UTVA käsitteli Suomen OIR-osallistumista kokouksessaan 26.2.2016 ja linjasi Suomen osallistumisen kasvattamisesta noin 100 sotilaaseen yhden vuoden ajaksi 1.9.2016 lähtien.

Ottaen huomioon, että varsinaista YK:n valtuutusta koulutustehtävälle ei ole, sekä kokonaisarvio operaation luonteesta ja olosuhteista, on pidettävä perusteltuna, että eduskuntaa kuullaan antamalla asiasta selonteko.

Päätöksen osallistumisesta tekee tasavallan presidentti sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n mukaisesti.

Liite: Kartta ISILin valloittamista alueista Irakissa ja Syyriassa